

รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
MODEL OF CITIZENSHIP DEVELOPMENT IN DEMOCRACY OF
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส)

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: natthapong1981@hotmail.com

Received 23 January 2023; Revised 26 February 2023; Accepted 27 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ (1) การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (3) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (4) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็น

Citation:

* พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส). (2566). รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 1(1), 1-20.

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso). (2023). Model of Citizenship Development in Democracy of Mahamakut Buddhist University. Journal of Interdisciplinary Social Development, 1(1), 1-20.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.1>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขั้นที่ 1 รูปแบบแนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) พุทธบูรณาการ 3) วิถีปฏิบัติ ขั้นที่ 2 รูปแบบแนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวิถีชีวิตด้านพฤติกรรม ขั้นที่ 3 รูปแบบแนวโน้มนโยบายทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) ด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, การพัฒนา, พลเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

This research article objectives were 1) to study the development of democratic citizenship of Mahamakut Buddhist University and 2) to create a model for democratic citizenship development of Mahamakut Buddhist University. In-depth interview of 18 person and focus group discussion of 12 person were obtained by purposive sampling, analyze contextual information.

The results of the research revealed that 1) the role of Mahamakut Buddhist University and the development of citizenship in democratic regimes were (1) the development of citizenship in the democratic regime of Mahamakut Buddhist University and (2) the university's role (3) The role of Mahamakut Buddhist University and the development of citizenship in a democratic system. (4) Trends and direction of Mahamakut Buddhist University's role and democratic citizenship development 2) Mahamakut Buddhist University's democratic citizenship development model, step 1, role model

Buddhist universities in democratic citizenship development: 1) Public relations 2) Buddhist integration 3) Practices Step 2: The role model of Mahamakut Buddhist University and citizenship development in the democratic system. Democracy: 1) Providing knowledge and understanding 2) Mental development 3) Behavioral way development Step 3 The trend pattern and direction of Mahamakut Buddhist University's role and citizenship development in democracy are: 1) The development of political participation 2) The promotion of political interest 3) The promotion of faith in democracy 4) The promotion of democracy based on political economy.

Keywords: Mahamakut Buddhist University, Local Knowledge, Citizenship, Development, Democratic

บทนำ

ในช่วงเวลา 80 ปีที่ผ่านมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น มีรัฐประหาร 12 ครั้ง และมีรัฐธรรมนูญจำนวน 18 ฉบับ จึงทำให้เกิดคำถามที่ว่า ทำไมประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ จึงได้ล้มเหลวในประเทศไทย แต่อันที่จริงแล้ว ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในปัจจุบันและได้ชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ต่างก็เคยประสบกับปัญหาหรือล้มเหลวกันมาก่อนแล้ว สำหรับปัจจัยความสำเร็จของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้นคือ “ระบบ” และ “คน” แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ “คน” กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตย หากมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพ ก็จะทำให้มีปัญหาในที่สุด (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีประเทศต้นแบบประชาธิปไตยดังกล่าวได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการพัฒนาคนให้มี “ความเป็นพลเมือง” หรือการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) จนทำให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยสำเร็จได้ (คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 8-9)

ในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเหล่านั้น มีการจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมาและประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่าง ๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (สถาบันพระปกเกล้า, 2555)

ส่วนสาเหตุปัญหาประชาธิปไตยของไทยที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เช่น ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชนหรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น พลเมืองที่แท้จริงในสังคมประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตนเองได้ การมีสิทธิการเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช่ความรุนแรงมีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย

การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทย จึงมิใช่เพียงการร่างรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหาร และตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555)

อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวถ่วงรั้งในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ หรือ การพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะนักการเมือง วัฒนธรรมผู้น้อย-ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสกว่า การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่แสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าผู้ใหญ่มิจะพอใจหรือมีผลต่อการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้น รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พาวรรต ดันตีสุนทร, 2554: 16-19; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

โดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555: 48-49) เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เป็นแต่เพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นปกครองใหม่ที่มา

จากการเลือกตั้ง ที่สำคัญ คือ เกิดการแตกแยกในสังคม ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและ ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรค การเมืองและการเลือกตั้งจึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้ คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “คน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความ “ความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองดี, 2554) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อ ประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจาก ภาระหรือปัญหา กลายเป็นผลของเมือง หรือ กำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็ จะประสบความสำเร็จ (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555; Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011)

ดังนั้น สถาบันศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง เพราะความ เจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จึงมีความจำเป็นที่ จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถี ประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองไทยในปัจจุบัน สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ ถ้าทุกคนมี ความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษาเพราะ สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และสอนให้ทุกคนเป็นพลเมือง มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจต้องการหาคำตอบว่า “รูปแบบการพัฒนา ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ซึ่งเป็น สถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มี คุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมี คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการในฐานะที่ เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมือง ที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 18 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 5 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นคณาจารย์ จำนวน 5 รูป/คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป/คน 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักศึกษา จำนวน 3 รูป/คน

1.2 สร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างแนวทางเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตาม

คุณสมบัติ ได้จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

2.1.1 ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview From)

แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.1.2 ลักษณะของแบบสนทนากลุ่ม

เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หา ลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในหลากหลายมิติ

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content analysis) จากการใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Tirakanun, S., 2000) โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ประกอบด้วย

1) ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 18 รูป/คน ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

2) การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูป/คนนั้น โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คนละประมาณ 60 นาที

3) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและ

บันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออกจากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากโครงการ เพื่อเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้นำชุมชนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน

4) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านนโยบาย ระเบียบ แบบแผนการพัฒนามหาวิทยาลัย รวมถึงนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.1 การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) การเข้าถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นปกติโดยทั่วไป เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏมียุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่เป็นสหวิทยาการ ครอบคลุมทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม การที่จะเข้าถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนสามารถรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงได้

2) การส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในอดีต แทบจะไม่มี เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทรงตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งยังเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งประเทศสยามเพิ่งมีการยกเลิกระบบทาส มหาวิทยาลัยยังเป็นการเรียนการสอนที่เน้นนักธรรม บาลี เป็นหลัก การส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในอดีตแทบจะไม่มีให้เห็น

3) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน เวลาเปลี่ยน สังคมเปลี่ยน ทุกสิ่งอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่พอสมควร สังเกตได้จากการดำเนินกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ทุกคนมีสิทธิ ทุกคนเป็นเจ้าของมหาวิทยาลัย การจะดำเนินการพัฒนาวิทยาลัย หรือแม้แต่ว่าจะเลือกตั้งผู้แทนส่วนต่างๆ ทั้งคณะบดี นายกองค์การนิสิต ฯลฯ ต้องมาจากเสียงข้างมาก นั่นหมายความว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในปัจจุบัน มีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว

1.2 บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การขับเคลื่อนการบริหารมหาวิทยาลัยโดยหลักแล้วส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์ การดำเนินการต่างๆ จะยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางหลักไว้เป็นแนวทางในการปกครองหรือการบริหารงานเป็นหลัก

2) การใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่ละคนที่เป็นสมาชิกของสังคมก็จะระลึกถึงกัน มีน้ำใจประสานกลมกลืนพร้อมที่จะร่วมมือกัน เพราะตั้งแต่ทางกายเราก็มีเมตตาต่อกัน ทางวาจาเราก็พูดด้วยน้ำใจรักกัน ในจิตใจเราก็คิดปรารถนาดีต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันมีของอะไร หรือได้รับสิ่งใดมาก็มาแบ่งปันกัน ในการรักษาสถานภาพของสังคมเราก็รักษาระเบียบวินัย มีศีลเสมอกัน ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่กัน และปฏิบัติตามกฎกติกาของส่วนรวม เราก็มีความเชื่อมั่นยึดถือและเข้าใจหลักการสำคัญของประชาธิปไตยร่วมกัน

3) การปรับตัวของมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้องดูความเหมาะสมแก่การเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ต้องทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ วางตัวเป็นกลางในทางการเมือง

4) บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องยึดหลัก ไตรสรณคม คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย บนหลักการสันติวิธี

1.3 บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักความเสมอภาค ยังคงต้องดูรูปแบบตัวอย่างของลักษณะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลัก โดยหลักการเบื้องต้นของระบอบประชาธิปไตย อำนาจเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันหมด และสังคมไทยถือระบบอาวุโสมาโดยตลอดจึงทำให้เกิดการพัฒนาช้า เพราะเด็กนักเรียน นักศึกษา เสนออะไรไปไม่ค่อยให้ความสำคัญ ฉะนั้น ผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่ฝ่ายบ้านเมืองต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

2) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมด้านสิทธิ เสรีภาพให้กับทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัย ได้กระทำการอันไม่ผิดต่อหลักการระเบียบ ข้อบังคับ มหาวิทยาลัย รวมถึงไม่ผิดต่อหลักกฎหมายด้วย

3) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักนิติธรรม จากสถานการณ์บ้านเมือง ณ ปัจจุบัน ปี 2563 จะเห็นได้ว่ามีการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยมาก กลุ่มที่ออกมาชุมนุมนั้น โดยส่วนมากเป็น นักเรียนนักศึกษา เนื่องจากเขาไม่เห็นความเป็นนิติธรรมของกฎหมายบ้านเมือง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทุกมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการแสดงจุดยืนบนหลักการประชาธิปไตย

4) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักการใช้เหตุผล จะต้องแสดงจุดยืนบนหลักการประชาธิปไตยส่งเสริมสิทธินักศึกษา ดำเนินชีวิตตามหลักการแห่งประชาธิปไตย

5) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะต้องให้ทุกคนได้แสดงออกหรือมีส่วนร่วมอันไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือระเบียบของมหาวิทยาลัย แต่ความเป็นจริงนั้น เวลาเสนออะไรไปผู้ใหญ่ไม่ค่อยรับฟัง

1.4 แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นลักษณะเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจากมหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่ขึ้นชื่อว่ามหาวิทยาลัยแห่งพระพุทธศาสนาโดยนำเอาหลักการสันติวิธีหรือการนำธรรมะไปใช้ในการปกครองหรือพัฒนามากกว่าการจะไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) แนวโน้มและทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง จะมีมากขึ้นเนื่องจากมหาวิทยาลัยกับภาครัฐต้องประสานความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน

3) แนวโน้มและทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คงต้องปลูกฝังหรือมีการดำเนินการภายในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากการใช้สิทธิ ใช้เสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา การเรียกร้องโดยสันติและยึดหลักการ แต่ทว่าในระดับมหาวิทยาลัย นักศึกษาโดยส่วนมากเป็นผู้มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นผู้สามารถมีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้งได้อยู่แล้ว เพียงแต่มหาวิทยาลัยอาจจะเพิ่มหลักการเข้าไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความรู้มากยิ่งขึ้น

4) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรเน้นไปที่การให้ความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยแก่นิสิตนักศึกษา เพื่อจะได้รู้ถึงหน้าที่ของตน

2. รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการศึกษาที่จะต้องเน้นการสอนและการฝึกปฏิบัติเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่บูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนา ควรจะปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการปกครองที่เน้นความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้ง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนเน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้นักศึกษาเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสามารถจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของนักศึกษาได้ ซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาสมควรที่จะต้องเอาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม จึงเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การประชาสัมพันธ์บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) พุทธบูรณาการส่งเสริมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) วิถีปฏิบัติของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันแสดงถึงมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ที่จะต้องบูรณาการสหวิทยาการในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ นำมาสู่การเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) การพัฒนาวิถีด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 3 การดำเนินการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยดังกล่าวมีการใช้ทั้งหลักการทางพระพุทธศาสนาและหลักการประชาธิปไตยในการพัฒนาความเป็นพลเมือง จึงทำให้คาดการณ์ได้ว่า **แนวโน้มนโยบายบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** จะต้องเกิดจากการผสมผสานความร่วมมือทั้งภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อมกันในทุกมิติ ประกอบด้วย 1) แนวโน้มนโยบายบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) แนวโน้มนโยบายบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) แนวโน้มนโยบายบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) แนวโน้มนโยบายบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง (ประชาธิปไตยกินได้)

ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเข้าถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นปกติโดยทั่วไป เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏมียุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่เป็นสหวิทยาการ ครอบคลุมทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม การที่จะเข้าถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนสามารถรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงได้

บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และกระจายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น ให้บริการวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นการเผยแผ่พุทธธรรม การแก้ปัญหาสังคม การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิด

สันติสุข การชี้นำสังคมในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการ พระพุทธศาสนา วิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย อีกทั้งรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญา ไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาใน ระดับนานาชาติ เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนว พระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิต แบบพุทธ เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติ ความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม และเป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่ง ศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและ คณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ดังนั้น ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตร กุล, 2555) หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมี สิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกา ในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง ซึ่ง สอดคล้องกับ ปภัสสร ไพบูลย์ธิตีพรชัย (2553) ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนพณิชการแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนระดับชั้นปวช.ปีที่ 1-3 มีความเป็น พลเมืองดีในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน อันได้แก่ เพศ สาขาที่ศึกษา และผลการ เรียนที่แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนด้านความเชื่อมั่นในตนเองและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

2. รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัย มหาภูมิพลราชวิทยาลัย โดยประชาธิปไตย (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demokratia ซึ่งมาจากการรวมกันของคำว่า Demos ที่แปลว่า ประชาชน (People) และ คำว่า Kratia ที่มาจากคำกริยา Kratien หรือคำนาม Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (To Rule) ดังนั้น คำว่า Demokratia จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2555) ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยมหาภูมิพลราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัย

ที่แสดงความเป็นทางการทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ใช้ธรรมในการบริหารและเป็นแนวทางทางให้กับบุคลากร นักศึกษา ได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้รู้จัก บทบาท หน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ โครงการ “The Australian Temperament Project” ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ปี 1983-2000 (Smart, D., et al., 2000) พบว่า ตัวแปรอิสระสำคัญตัวหนึ่งที่สามารถทำนายความตระหนักด้านการเมืองของความเป็นพลเมืองในวัยรุ่นได้ คือ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความตระหนักในความเป็นพลเมืองของวัยรุ่นในด้านนี้ได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงจะประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่วัยรุ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้ง “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย” (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) ซึ่งศึกษากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน 1,500 คน พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน 5 อันดับแรกคือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาจะพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ถึงความเข้าใจในการเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา 2) นำหลักพุทธมาบูรณาการ 3) วิถีปฏิบัติในความเป็นพุทธศาสนา ขั้นที่ 2

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องเร่งสร้าง ได้แก่ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวิถีชีวิตด้านพฤติกรรมทางสังคม ขั้นที่ 3 แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) ด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามระบอบประชาธิปไตย 2) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) มหาวิทยาลัยควรฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งมีเงื่อนไขคือ นักศึกษาจะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า ตัวนักศึกษาเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมนั้นๆ โดยเริ่มต้นที่ตัวนักศึกษาเอง นั่นคือ การแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาให้สังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้เกิดความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2555). รัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สุขภาพองค์รวม.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.thaiciviceducation.org/images/resource/articles/ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย.pdf>

ทิพย์พาร ดันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.

ปภัสสร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย. (2553). การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011). Civic Mindedness: Components, Correlates and Implications for the Public Service. 15 January 2020 From <http://www.cscollge.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic-Mindedness-Components,-Correlates-and-Implications-for-the-Public-Service.aspx>

Smart, D., et al. (2000). The Development of Civic Mindedness. 15 January 2020

From <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2000/fm57/ds.pdf>